

ТВОРЧАСЦЬ А. ЭСПІНОСЫ Ё КАНТЭКСЦЕ
СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Анхела Эспіноса Руіс – беларуская паэтка іспанскага паходжання, даследчыца-славістка. Вучылася ва ўніверсітэтах Гранады і Варшавы, мае ступень магістра беларускай філалогіі. Пераможца самых розных беларускіх творчых конкурсаў і лаўрэат журналісцкіх і паэтычных прэмій. Мае зборнікі вершаў «Раяль ля мора» і «Памяць пра будучыню». З 2016 г. ганаровы член Саюза беларускіх пісьменнікаў. Вершы друкаваліся ў часопісах «Маладосць», «Дзеяслоў», «Полымя», зрабіла пераклад на іспанскую мову вершаў М. Багдановіча.

Культурны базіс, традыцыі, наваколле ўплываюць на мысленне чалавека ў тым ліку і сродкамі мовы. Для розных народаў характэрны розныя вобразы, метафары, сімвалы.

Для творчасці А. Эспіносы характэрна метрычная паэзія. Такі спосаб вершаскладання дазваляе больш адкрыта, жыва і часам катэгарычна перадаць чытачу свае думкі і пачуцці, не прыхоўваючы іх за мудрагелістымі класічнымі рыфмамі і строгасцю радка. Гэта адначасова набліжае чытача і робіць разуменне і ўспрыманне верша больш складаным. Да вобраза каханага А. Эспіноса амаль заўсёды напрамую звяртаецца на «ты» або выкарыстоўвае прыналежны займеннік «мой». Такім чынам, аб'ект кахання заўсёды ўяўны, адчувальны, датыкальны. Анхела называе яго адкрыта, не хаваючы за вобразамі і сімваламі, што выяўляе жарсць, моц пачуцця.

У паэзіі А. Эспіносы ёсць моцны стрыжань, выражаны сінтаксічнай эпіфарай або сінтаксічным паралелізмам. Тэмп вершаў у сярэднім хуткі, што часам дасягаецца пры дапамозе асіндэтона.

У 2018 г. Ігар Палынскі (гурт Sumarok) з Маладзечна-Полацка, паклаў верш А. Эспіносы «Зоркі былі супраць нас» на музыку, і гэтая кампазіцыя стала фактам беларускай музычнай культуры. Кампазітар ахарактарызаваў паэзію Анхелы як вельмі тонкую, шчырую, але ў той жа час неверагодна магутную і гучную. Атрымалася песня пра балючую гісторыю кахання, у якім усё хаваецца за класічнай формай, мілагучнымі словамі, але гэта – чысты боль, падман, хваробы і смерць.

А. Эспіноса вельмі тонка адчувае чужую для яе мову, выкарыстоўваючы неафіцыйны яе варыянт беларускага правапісу (ужыванне мяккіх знакаў паміж падоўжанымі, так званай простаі формы будучага часу, характэрнай для паўднёвага дыялекту «дзьмуцьмеш»). Нягледзячы на тое, што А. Эспіноса піша па-беларуску, пры аналізе ўдалося выявіць некаторыя адрозненні і рысы, неўласцівыя настрою сучаснай беларускай паэзіі, якая вызначаецца найбольш абстрактнасцю, таемнасцю, загадкавасцю, імкненнем да самапазнання. Іспанская манера ж вельмі адчувальная: вершы імпульсіўныя, поўныя

жарсці, парывістага жадання, адчайнага пачуцця. Але нягледзячы на пэўныя адрозненні ў стылі і ў думках, паэзія А. Эспіносы выдатна ўпісваецца ў кантэкст сучаснай беларускай жаночай лірыкі.

Н. Філіновіч

ЧАЛАВЕК І ПРЫРОДА Ў ТВОРЧАСЦІ Н. ГАТОРНА І Я. БАРШЧЭЎСКАГА

Яркіх прадстаўнікоў літаратуры амерыканскага і беларускага рамантизму Н. Гаторна і Я. Баршчэўскага аб'ядноўвала скептычнае стаўленне да навуковых ведаў, якія ніяк не спрыялі духоўнаму паляпшэнню чалавека, а наадварот, выклікалі ў яго пачуццё залішняй самаўпэўненасці, небяспечнае жаданне проціпаставіць сябе Прыродзе і кіраваць ёю.

У навеле «Радзімка» Н. Гаторн распавядае пра вучонага Эйлмэра, перакананага ў сіле сваіх ведаў. Яго жонку Джарджыяну можна было б назваць узорам прыгажосці, калі б не ледзь заўважная радзімка на шчацэ, якая нагадвала адбітак маленькай далоні. Эйлмэр апанаваны думкай, якая становіцца сапраўднай фікс-ідэяй: пазбавіць твар жонкі ад радзімкі і такім чынам давесці яе аблічча да дасканаласці. Гаторн даў героям гаваркія імёны. *Georgiana* – жаночая форма імя *George*, што падкрэслівае яе сувязь з прыродай. У імені *Aylmer* вылучаецца корань *ail*, які азначае бедства, хваробу, бяду. Радзімка ў форме рукі на твары прыгожай жанчыны параўноўваецца з пячаткай, пакінутай прыродай на сваім дасканалым творы, як фірмовы знак ці таўро майстра на ўласным тварэнні. Эйлмер зачыняецца ў лабараторыі, каб вынайсці элексір і вывесці з твару жонкі ненавісную яму радзімку, давесці яе прыгажосць да ідэалу. Такім чынам ён супернічае з прыродай, упэўнены ў магутнасці сваіх навуковых ведаў. Для яго ўсё натуральнае, створанае прыродай, разглядаецца як прымітыўнае, як першапачатковы матэрыял для далейшага паляпшэння. Вучоны дасягае сваёй мэты: вынайздзены ў лабараторыі элексір выводзіць з твару жонкі ненавісны яму знак, але пры гэтым Джарджыяна памірае, бо знішчаецца яе жыватворная сувязь з прыродай.

У Я. Баршчэўскага таксама прысутнічае недавер да кніжных ведаў. Галоўны герой зборніка «Шляхціц Завальня» мае ў доме толькі дзве кнігі – Біблію і каляндар, жыве на законах Бога і прыроды. У яго няма гадзінніка, таму што гэтая «цацка» можа зламацца, а сонца ніколі не падманвае. Шляхціц Завальня лічыць, што навуковыя вынаходніцтвы не заўсёды служаць на карысць чалавеку, яны бачацца героем праявай чалавечай пыхлівасці і непакорлівасці Богу. Найбольш ярка гэта думка ўвасоблена ў навеле «Горды філосаф». Герой прачытаў мноства кніг, заганарыўся, адчуў сябе здольным патлумачыць усе таямніцы прыроды, пачаў блюзнерыць на Бога і вось аднойчы ў касцёле па вачах людзей на момант змізарнеў і